

ALİM VƏ VƏTƏNDAŞ ÖMRÜ

TACƏDDİN QULİYEV - 75

Bakı Dövlət Universitetinin Kitabxana fondu və kataloqların təşkili kafedrasının müdiri, tarix elmləri namizədi, doseni Tacəddin Fərhad oğlu Quliyev mənalı ömrünün müdriklik çağlarına qədəm qoymuşdur. Səriştəli pedaqoq, fədaikar alim, xeyrixah dost, səmimi yoldaş və qayğıkeş el ağsaqqalı kimi böyük hörmət qazanmış Tacəddin müəllimin keçdiyi şərəfli həyat yolu boyunca hamının hörmətini qazanmışdır.

Tacəddin Fərhad cəgü Quliyev 1929-cu il sentyabrın 25-də Azərbaycan Respublikasının Goranboy rayonunun Zeyvə kəndində dünyaya göz açıb. 1936-1941-ci illərdə - faşist Almaniyasının Sovet İttifaqı üzərinə qəfil hücumuna, yəni Böyük Vətən müharibəsi başlayan günə qədər doğulduğu kənddəki natamam orta məktəbdə təhsil alıb, həmin ilin avqust ayından isə kolxozda əmək fəaliyyətinə başlayıb. Təhsillə zəhməti öz taleyində qoşalaşdıraraq kolxozda işləyə-İşləyə məktəbdə oxuyub və 7-ci sinfi başa vurub.

1945-ci ilin yanvarından 1945-ci ilin avqust ayına kimi Goran dämiryolunda fəhləlik etdikdən sonra o, 1945-1947-ci illərdə Gəncədəki Klara Sətkin adına Pedaqoji Texnikumda təhsil alıb.

1948-ci ildən isə Qasım İsmayilov (İndiki Goranboy) rayonunun mədəni-maarif şöbəsində təlimatçı işləməyə başlayıb.

Yüksək ixtisaslı mütəxəssis kimi yetişmək arzusunda olan T. Quliyev 1949-cu ildə N.K. Krupskaya adına Bakı Kitabxanaçılıq Texnikumunda (İndiki Bakı Mədəni-Maarif Texnikumu) orta ixtisas təhsilini başa vuraraq, Bakı Dövlət Universitetinin Filologiya fakültəsinin Kitabxanaçılıq şöbəsinə daxil olub və 1949-1954-cü illərdə burada ali təhsil alıb. Sonra o, bir neçə il müxtəlif kitabxanalarda çalışıb, kitabxana işinin incəliklərinə birbaşa təcrübədə yiyələnməyə başlayıb, elmi-nəzəri biliklərini iş başında sınaqdan keçirib. Belə ki, o, 1952-1953-cü illərdə Respublika Elmi Texniki Kitabxanasında kitabxanaçı, 1953-1954-cü illərdə isə Lenin (İndiki Sabunçu) rayonunun 2-ci Zəbrat

kəndində "Zərbəçi" adına kütləvi kitabxananın müdiri işləyib, həm çalışdığı kollektivlərin, həm də yuxarı təşkilatların hörmətini qazanıb.

Elə bu müsbət keyfiyyətlərinə görə də 1954-cü ilin oktyabr ayında ali təhsilli gənc mütəxəssis kimi Bakı Kitabxanaçılıq Texnikumuna müəllim vəzifəsinə dəvət edilən Tacəddin Quliyev 1962-ci ilin noyabr ayına kimi həmin orta ixtisas məktəbində metodist vəzifəsində çalışıb. Texnikumda qalmaq şərti ilə 1958-ci ildən eyni zamanda Respublika Kitabxana Kollektorunun müdiri kimi səmərəli fəaliyyət göstərib. O, bu məsul vəzifədə işləyərkən Azərbaycan nəşriyyatlarında ayrı-ayrı elm sahələrinə dair işıq üzü görən elmi, elmi-kütləvi, ədəbi-bədii və digər xarakterli kitabların müxkollektora daxil olması və müxtəlif növlü kitabxanaların fonduna daxil olması üçün çox böyük işlər görüb. O dövrdə kitabxana fondlarının aktual cari nəşrlərlə və yeni ədəbiyyatla düzgün komplektləşdirilməsi sahəsində Tacəddin müəllimin gördüyü işlər bu gün də çoxlarının xatirindədir.

T. Quliyev 1962-ci ilin noyabr ayından 1965-ci ilin aprel ayına kimi Bakı Dövlət Universiteti Kitabxanaşünaslıq kafedrasının aspirantı kimi elmi-tədqiqatla məşğul olub, respublikamızda ilk dəfə olaraq həmkarlar ittifaqı kitabxanalarının keçdiyi tarixi yolu araşdırmağa başlayıb. 1965-ci ilin aprel ayından BDU-nun Kitabxanaşünaslıq kafedrasının müəllimi vəzifəsinə dəvət olunan gənc mütəxəssis T. Quliyev cəmi bir neçə il sonra - 1969-cu ildə professor A. Xələfovun elmi rəhbərliyi ilə "Azərbaycanda Həmkarlar İttifaqı kitabxanalarının tarixi (1920-1941)" mövzusunda namizədlik dissertasiyasını uğurla müdafiə edərək, tarix elmləri namizədi alimlik dərəcəsinə layiq görülüb.

1973-cü ildə dosent elmi adına layiq görülmə, eyni zamanda həmin ilin mart ayından 1986-cı ilin sonlarına qədər Kitabxanaçılıq fakültəsində dekan müavini vəzifəsində böyük səy və enerji ilə çalışan dosent T. Quliyevin işgüzarlığı, prinsipiallığı, obyektivliyi, fakültənin o dövrdəki dekanı, professor A. Xələfovla birgə səmərəli fəaliyyəti bü-tövlükdə yüksək ixtisaslı kadr hazırlığına olduqca müsbət təsir göstərib.

1990-cı ilin iyun ayında alim BDU-da yenidən yaradılmış Kitabxana fondu və kataloqların təşkili kafedrasının müdiri seçilib. Bu yüksək etimadı bu gün də layiqincə doğruldan dosent T. Quliyev rəhbərlik etdiyi kafedranın Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin aparıcı qurumlarından birinə çevrilməsi, kitabxanaşünaslıq elminin inkişafına özünəməxsus töhfə verməsi sahəsində özünün bilik və bacarığını əsirgəmir.

Tanınmış alim müstəqil Azərbaycan Respublikasının, Bakı Dövlət Universitetinin və Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin ictimai həyatında yaxından iştirak edir, ona tapşırılan işlərin öhdəsindən bacarı

riqlə gəlir. O, keçən illərdə iki müddətə fəkültə Həmkarlar Komitəsinin sədri, iki müddətə fəkültə partiya təşkilat bürosunun katibi, həmçinin BDU partiya bürosunun üzvü seçilib, özünü fəal ictimaiyyətçi və təşkilatçı kimi tanıdıb.

Dosent T.Quliyev 1970-ci ildən kitabxanaşünaslıq və biblioqrafiya ixtisası ilə bağlı nəşr olunan elmi məcmuələrin, elmi topluların və elmi əsərlərin, 1997-ci ildən isə «Kitabxanaşünaslıq və biblioqrafiya» elmi-nəzəri və təcrübi jurnalının redaksiya heyətinin üzvüdür. Alimin bu sahədəki fəaliyyəti də tədqirəlayıqdır.

İki nəfərin namizədlik dissertasiyasının opponenti, həmçinin üç dəfə namizədlik dissertasiyalarının müdafiəsi və bir dəfə doktorluq dissertasiyasının müdafiəsi üçün təşkil olunmuş Birdəfələlik Elmi Şuraların üzvü olması da dosent Tacəddi Quliyevin sərəştəli bir alim-mütəxəssis kimi yüksək nüfuz qazanmasını təsdiq edən faktlardır.

Dosent T.Quliyev tanınmış kitabxanaşünas alim kimi dəfələrlə universitet, respublika və beynəlxalq miqyaslı elmi tədbirlərdə iştirak etmişdir. Bunların sırasında 1990-cı ildə Tacikistanın paytaxtı Düşənbə şəhərində "Kitabın Şərq xalqları mədəniyyətinin inkişafında rolu, tarixi və müasir vəziyyəti" mövzusunda keçirilmiş beynəlxalq elmi-nəzəri konfransındakı iştirakı və məruzəsi xüsusi qeyd olunmalıdır.

Təxminən 50 ildir ki, səmərəli elmi-pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olan alimin qələmindən indiyə qədər yüzdən çox elmi əsər, o cümlədən bir sıra dərslik, dərs vəsaiti, monoqrafiya və elmi məqalələr çıxmışdır. Bunlardan 2 cildlik "Azərbaycanda kitabxanaçılıq işi" adlı sanballı dərs vəsaiti ölkəmizdə Həmkarlar İttifaqı kitabxanalarının tarixini və bugünkü vəziyyətini çox geniş şəkildə əhatə edir.

Qeyd etmək lazımdır ki, Azərbaycan Respublikası müstəqilliyə qovuşduqdan sonra cəmiyyətdə baş verən köklü dəyişikliklər həyatın bütün sahələrinə dərinlən nüfuz etməyə başlamış, digər istiqamətlərlə yanaşı olaraq elm və tədrisin keyfiyyətə yeni mərhələyə qədəm qoymasına da öz müsbət təsirini göstərmişdir. Ölkəmizdə ali təhsil sisteminin yenidən qurulması, yüksək ixtisaslı kadr hazırlığında üçpilləli təhsil sistemine keçilməsi təbii ki, ilk növbədə müasir tipli maddi-texniki təchizatın genişləndirilməsini, həmçinin yeni şəraitin tələblərinə cavab verən dərsliklərin, dərs vəsaitlərinin və monoqrafiyaların yazılmasını tələb edir. Belə ki, sabahın mütəxəssisləri olacaq bugünkü tələbələr seçdikləri ixtisasın incəliklərinə məhz indidən bələd olmalı, oxuduqları ali təhsil ocaqlarında yetkin bir kadr kimi formalaşmalıdırlar.

Bu nöqtəyi-nəzərdən respublikamızda fəaliyyət göstərən çoxsaylı kitabxanalar üçün ali təhsilli kitabxanaçı-bibliograf və kitabşünaslar hazırlayan Bakı Dövlət Universitetinin Kitabxanaçılıq-informasiya fəkültəsinin kollektivi rüntəzəm olaraq yeniləşməyə can atır, zamanın diqtə etdiyi şərtlərə əməl etməkdən ötrü əzmlə çalışırlar. Bu elm sahəsində çalışan mütəxəssislərin son illərdə bir-birinin ardınca yazıb nəşr etdirdikləri sanballı elmi kitablar buna əyani sübutdur.

Hörmətli yubilarımız - tarix elmləri namizədi, dosent Tacəddin Quliyevin bu yaxınlarda geniş kitabxana ictimaiyyətinə təqdim etdiyi «Azərbaycanda kitabxanaçılıq işi (Respublika Həmkarlar İttifaqı kitabxanalarının materialları əsasında)» adlı dərs vəsaiti də həmin elmi təh-fələrin uğurlu davamı kimi dəyərləndirilə bilər. Xatırlatmaq yerinə dü-şər ki, Respublika Həmkarlar İttifaqı kitabxanalarının 1959-cu ilə qə-dərki fəaliyyətini özündə əks etdirən bu vəsaitin 1-ci hissəsini müəllif 1986-cı ildə nəşr etdirmişdir. O vaxtlar əsərə görkəmli mütəxəssislər yüksək qiymət vermiş və onun davamının yazılmasını dövrün tələbi kimi qeyd etmişdilər.

Dərs vəsaitinin yenidən işıq üzü görmüş ikinci hissəsi təsdiqləyir ki, alim özünə götürdüüyü öhdəliyi layiqincə yerinə yetirmiş, uzun il-lərdən bəri araşdırdığı problemi hərtərəfli şəkildə araşdırmağa, ümumi-ləşdirməyə və elmi sistemləşdirmə aparmağa nail olmuşdur. Azərbaycan Həmkarlar İttifaqı sistemində – sənaye müəssisələrində, zavodlar-da, fabriklərdə, neft mədənlərində, mədəniyyət saraylarında, fəhlə klublarında, fəhlə yataqxanalarında fəaliyyət göstərən kitabxanaların 1959-2002-ci illərdəki göstəricilərini geniş təhlil edən, obyektiv statis-tik müqayisələr aparan, prinsipli təhlillər verən, uğurları təqdir, qüsurları tənqid edən müəllif bu günün tələblərinə cavab verən elmi qənaət-lər formalaşdırmışdır.

Onun istər 1959-1991-ci illəri əhatə edən sovet dövründə, istərsə də 1991-2002-ci illər əks etdirən müstəqillik şəraitində Həmkarlar İtti-faqı kitabxanalarının inkişaf tarixini konkret faktlar əsasında araşdırma-sı sözün həqiqi mənasında maraqla qarşılınır. Belə ki, bir çox müəllif-lər müxtəlif sosial və texniki qurumların sovet hakimiyyəti illərindəki fəaliyyətindən söz açarkən nədənsə yalnız mənfə cəhətləri qabartmağa çalışır, o dövrdə qazanılmış nailiyyətləri qəsdən görməməzliyə vurur, həm özlərini, həm də oxucuları aldadır, beləliklə, tarixi saxtalaşdırırlar.

Dosent Tacəddin Quliyev isə əsl mütəxəssis kimi çox doğru yol seçərək bir-birindən kəskin surətdə fərqlənən hər iki tarixi ictimai qu-ruluşda kitabxanaları fəaliyyətinə mənfə və ya müsbət təsir göstərən amilləri obyektivliklə qeyd edir, qazanılmış nailiyyətləri olduğu kimi

nəzərə çatdırır, işdə buraxılmış nöqsanları üzə çıxarır. Dərs vəsaitinin daha sanballı meydana çıxmasının bir səbəbi də, məncə, elə budur.

Bütövlükdə müəllifin çox böyük elmi nailiyyəti kimi yüksək qiymətə layiq olan bu kitabın uzun illər milli mədəniyyət tariximizi, o cümlədən kitabxana işinin tarixini öyrənən və araşdıran tədqiqatçıların yaxın köməkçisinə çevriləcəyi şübhəsizdir.

Bu gün ömrünün müdriklik çağlarını yaşayan, tale yoldaşı, qəlb sirdaşı, möhtərəm pedaqoqumuz Gülzar xanımınla birgə çətin və şərəfli həyat yolunda almaçıq-üzüağ addımlayan dəyərli ağısaqqalımız Tacəddin Quliyev yenə də iş başında, yenə də masa arxasındadır. Hələ onun qələmindən neçə-neçə əsərlər çıxacaq, xeyirxahlığı neçə-neçə gənci sevindirəcək, xeyir-duası neçə-neçə ailəyə xoşbəxtlik bəxş edəcək.

Artıq tarixə qovuşan 75 il Tacəddin müəllimin şövə saçlarına qar ələyib. Bu qayğıkeş və təmənnəsiz insanın - istedadlı alim, sədaqətli dost, qayğıkeş yoldaş, gözəl ailə başçısı kimi hamının hörmətini qazanmış Tacəddin müəllimin həyat şüarı xeyirxahlıq, səmimiyyət və insanpərvərlikdir.

Bu dünyanın qəm-kədərini dadsa da özünü şux göstərməyə çalışsan, həmişə dərini gizləyib sevincini paylaşan, hamının işinə yarmağa can atan, sədaqətli ömür-gün yoldaşı Gülzar xanımınla birgə yaşamağın ləzzətini könlüllərə işiq gətirməkdə görən bir insandır Tacəddin müəllim!.. Saçlarını gənc nəslin yüksək səviyyəli mütəxəssis və əsl vətənpərvər kimi formalaşması yolunda ağırdan bu alim-vətəndaşın qəlbi həmişə doğma Azərbaycanın ürəyi ilə birgə döyünür, qəlbi doğma xalqın xoşbəxtliyi naminə çırpınır.

Öz ömrünü el yolunda şam kimi əridənləri isə Vətən və zaman alqışlayır. Qoy 75 yaşın şərəflə yola salan hörmətli ağısaqqalımız Tacəddin Quliyev 80-ni, 90-nı və 100-ü də bax beləcə - bol-bol sevinclə, cansağlığı və uğurlarla qarşılansın!

Xəlil İSMAYILOV,

BDU-nun Kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsinin dekanı,
tarix elmləri doktoru,

Knyaz ASLAN,

Kitabxanaşünaslıq kafedrasının baş müəllimi,
pedaqoji elmlər namizədi